

Citovanie a odkazovanie na použité zdroje podľa nového štandardu ISO 690 (2010)

Časť 2: Prvky a techniky citovania

Príspevok charakterizuje a na konkrétnych príkladoch vizualizuje základné termíny citovania a predstavuje tri techniky citovania odporúčané štandardom ISO 690 (2010). Osobitne sa zameriava na úpravu citácií a zoznamov bibliografických odkazov pri aplikovaní jednotlivých techník. V závere upozorňuje na najčastejšie problémy súvisiace s problematikou citovania. Príspevok nadväzuje na jeho 1. časť, ktorá sa venuje tvorbe bibliografických odkazov: výberu prvkov, formálnej úprave a štruktúre bibliografických odkazov pre vybrané druhy dokumentov.

1 Základné termíny

Medzi najdôležitejšie termíny z oblasti citovania a odkazovania na použité zdroje patria: citát, citácia, parafráza, bibliografický odkaz, zoznam bibliografických odkazov a technika citovania. Tieto termíny si vyžadujú ich presné vymedzenie vzhľadom na ich jazykovú podobnosť (napr. citát a citácia), ako aj vzhľadom na jazykovú príbuznosť s českým prostredím, v ktorom sú niektoré termíny označované odlišne (napr. slovenský termín „bibliografický odkaz“ je v českej norme ČSN ISO 690 (2011) označovaný termínom „bibliografická citace“).

Citát je text alebo časť textu doslovne prevzatá z citovaného dokumentu¹. Mal by sa písať v úvodzovkách, resp. iným typom písma. V prípade dlhších citátov presahujúcich štyri riadky je vhodné citáty oddeliť od vlastného textu, odsadiť od ľavého okraja a uviesť ich kurzívou. Citáty píšeme v jazyku textu citujúceho dokumentu, pričom sa odporúča originálne znenie textu vložiť do poznámky pod čiarou. Niektoré metodiky² označujú citáty aj termínom **priama citácia**, avšak norma ISO 690 (2010) takéto označenie nepoužíva vzhľadom na zámenu s termínom „citácia“.

Bez úvodzoviek či iného typu písma uvádzame prebraté texty, ktoré parafrázujeme (**parafráza**) a uvádzame vo vlastnej interpretácii, resp. v prípade, keď len **odkazujeme** na myšlienky, termíny, schémy alebo na relevantný zdroj. Osobitnú skupinu tvoria všeobecne známe informácie, ktoré nie je potrebné citovať, napr. „Hlavné mesto Slovenskej republiky je Bratislava“ a pod.

Bibliografický odkaz je skrátenejší záznam o citovanom dokumente v zozname bibliografických odkazov, ktorý slúži na jeho presnú identifikáciu.

Citácia je symbol, značka alebo formalizovaný údaj, ktorý označuje citované miesto. Nachádza sa na mieste predchádzajúcom alebo nasledujúcom po citáte alebo citovanom (parafrázovanom) texte, či odkaze na literatúru. Forma citácie závisí od techniky citovania.

Zoznam bibliografických odkazov je množina odkazov na citované dokumenty nachádzajúca sa na konci textu. Usporiadanie bibliografických odkazov v zozname bibliografických odkazov závisí od techniky citovania. Odporúča sa používať označenie *Zoznam bibliografických odkazov*.

Technika citovania je spôsob, ktorým sa prepájajú citácie so zoznamom bibliografických odkazov. Technika (metóda) citovania má vplyv na **formu citácie** a vyžaduje aj úpravu zoznamu bibliografických odkazov (obr. 1).

2 Techniky citovania

Nové vydanie normy ISO 690 (2010) odporúča tri techniky/metódy citovania:

1. **techniku 1. údaj a dátumu (tzv. harvardský systém),**
2. **techniku číselných odkazov (tzv. numerický systém),**
3. **techniku priebežných poznámok.**

Všetky tri techniky sú rovnocenné, avšak platí zásada používania len jednej techniky v celom citujúcom dokumente. V prípade, že má vedná disciplína alebo vydavateľ vyšpecifikovanú vlastnú metódu citovania, nie je nutné dodržiavanie techník ISO 690 (2010). V ostatných prípadoch však aj Vnútorný predpis Univerzity Komenského o základných náležitostiach záverečných prác, „odporúča postupovať podľa ISO 690“ (Vnútorný 2011, s. 9).

2.1 TECHNIKA 1. ÚDAJA A DÁTUMU

Pri tejto technike ide o použitie prvého údaj (spravidla priezviska autora či autorov, prípadne prvého významového slova z názvu) a dátumu vydania v citácii. Dátum vydania sa preto v bibliografických odkazoch presúva z oblasti vydavateľských údajov.

¹ Aj v prípade miernej úpravy pôvodného textu (napr. výmenou slov, použitím synonym) ide stále o citát.

² Napr. *Jak správně* [bez dátumu].

...
 Dejiny bibliografie majú viaceré ciele, ktoré vyplývajú zo snahy zmapovať tvorbu bibliografií v minulosti, ich funkcie a spôsob zostavovania. „Sú dôležitou zložkou teoretickej bibliografickej práce a zároveň súčasťou kultúrnych dejín národa“ (Javorčíková 1973, s. 65).
 → **citácia**

Hľadať vznik bibliografických súpisov je množné až v tých obdobiach, v ktorých narastá počet literárnych diel a vzniká požiadavka informovania o nich. Prvé zmienky môžeme nájsť už v starovekom období, avšak „podstatnejšie rozšírenie literatúry a aj využitie bibliografických informácií nastáva v antickej kultúre“ (Ruttikayová a Kábrt 1991, s. 15).
 → **citácia**

Nárast bibliografických prác možno pozorovať najmä v období po vynájdení kníhtlače, keď vznikajú aj prvé tlačené bibliografie. ako uvádza Černá (1957), medzi najvýznamnejšie z nich patrí bibliografia Johanna Trittheima a Konráda Gesnera
 → **citácia**

citát

parafráza

Zoznam bibliografických odkazov

...
 ČERNÁ, M., 1957. *Základy bibliografie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
 ...
 ...
 JAVORČÍKOVÁ, A., 1973. *Bibliografia*. Martin: Matica slovenská.
 ...
 RUTTIKAYOVÁ, K. a J. KÁBRT, 1991. *Bibliografia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. ISBN 80-08-00287-5.

Obr. 1 Základné termíny citovania

ov za 1. údaje. Formu citácií a bibliografických odkazov prezentuje nasledujúci obrázok:

Text a citácia
 ..., že psičkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..." (Čapek 1998, s. 7). Rovnako o tom hovorí aj Seilerová (1995).

Zoznam bg odkazov:
 ČAPEK, J., 1998. *Rozprávanie o psičkovi a mačičke: ako spolu gazdovali a ešte o všetkých iných veciach*. Praha: Cesty. ISBN 80-7181-183-1.
 ...
 SEILEROVÁ, B., 1995. *Človek vo filozofickej kultúrnej antropológii*. Bratislava: IRIS.

Obr. 2 Prvky citovania pri použití techniky 1. údaje a dátumu

Pre citácie v citujúcom texte platia tieto zásady:

- Citácia sa uvádza v okrúhlych zátvorkách.
- V zátvorkách uvedieme:
 - pri parafrázach: priezvisko autora (nie verzálkami) a rok vydania (Feješ 2000),
 - pri citátoch: priezvisko autora, rok vydania a číslo citovanej strany pri (Feješ 2000, s. 87).
- Pokiaľ je priezvisko autora uvedené v texte tesne pred citáciou, nemusí sa v citácii zopakovať, napr. Novotný (1997, s. 68) sa domieva, že „...“.
- V prípade viacerých diel toho istého autora s rovnakým rokom vydania používame nasledujúce riešenie: 1995, 1995a, 1995b..., napr. (Kileová 1995b).
- **Číslo citovanej strany** v prípade citátov píšeme v citáciách³ v jazyku citujúceho dokumentu, čiže v slovenčine, vždy ako **s.**, aj pokiaľ citujeme z inojazyčného dokumentu, napr. (Altmann 2007, s. 6).

Citácia môže mať nasledujúce formy:

Forma citácie všeobecne	Príklad
<ul style="list-style-type: none"> (Priezvisko autora rok vydania) – v prípade parafráz 	(Novák 1999) (Lichner 1995a)
<ul style="list-style-type: none"> (Priezvisko autora rok vydania, číslo citovanej strany) – v prípade citátov. Číslo citovanej strany doplníme po čiарke za rokom v prípade citátov vždy aj v nižšie uvedených citáciách ↓ 	(Novák 1999, s. 7)
(I. významové slovo z názvu rok); (I. významové slovo z názvu rok, číslo citovanej strany) – v prípade, ak dokument nemá autora	(Dejiny 1999); (Dejiny 1999, s. 67)
(Priezvisko autora rok vydania; Priezvisko autora rok vydania) – v prípade, že citujeme dve diela dvoch (a aj viacerých) autorov naraz	(Novák 1999; Ravenbergová 2001)
(Priezvisko 1. autora a Priezvisko 2. autora rok) - v prípade, že dokument má dvoch autorov	(Novák a Vágner 1999)
(Priezvisko autora et al. rok) – ak má dielo viacerých autorov ako troch	(Novák et al. 1999)
(Priezvisko pôvodného autora rok vydania cit. podľa Priezvisko sekundárneho autora rok) – v prípade, ak citujeme sekundárne	(Novák 1999 cit. podľa Smrček 2000)
(Priezvisko autora [rok]) – v prípade, ak je dátum vydania neznámy, popr. doplnený z iného zdroja	(Lichner [1995]) (Lichner [bez dátumu])

Obr. 3 Formy citácie pri technike 1. údaj a dátumu

Pre zoznam bibliografických odkazov platia tieto pravidlá:

- **Bibliografické odkazy** sú usporiadané **abecedne** podľa 1. údaj a dátumu (autor, popr. názov).
- Abecedné usporiadanie sa riadi týmito zásadami:
 - a) ako prvé sa uvedú vlastné práce autora pred všetkými ostatnými, ktoré autor cituje:

LICHNEROVÁ, L., 2012. Knižné oznámenia 15. storočia ako nástroj komunikačnej politiky: 1. časť (vydavateľské knižné oznámenia). In: PORIEZOVÁ, M., zost. *Studia Bibliographica Posoniensia*. Bratislava: Univerzitná knižnica, s. 23-41. ISBN 978-80-89303-35-9.

BORSA, G., 1961. Eine gedruckte Venediger Buchführeranzeige um das Jahr 1476. *Gutenberg-Jahrbuch*. 1961, **36**, 43-48.

CORSTEN, S., 1974. „Johann von Köln“. *Neue Deutsche Biographie* [online]. Bayerische Staatsbibliothek, 1974, **10**, 558 [cit. 2013-02-14]. Dostupné na: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd129032921.html>

- b) odkazy s jedným autorom majú prednosť pred uvádzaním odkazov, kde je tento autor spoluautorom, pokiaľ začínajú rovnakým 1. údajom:

ŠUŠOL, J., 1999. Autorské právo a internet – autori versus používatelia?. In: *Internet v riadení a obchode firmy*. Bratislava: EL&T, s. 99-104. ISBN 80-88812-11-9.

ŠUŠOL, J., CHUDÝ, A. a L. LICHNEROVÁ, 2011. *Úvod do autorského práva pre informačné štúdiá* [online]. Bratislava: Stimul [cit. 2012-09-15]. ISBN 978-80-8127-029-1. Dostupné na: http://stella.uniba.sk/texty/CHLS_pravo.pdf

³ Čísla citovaných strán doplníme v prípade citátov len do citácie, nikdy nie do bibliografických odkazov.

- c) viaceré bibliografické odkazy toho istého autora majú byť usporiadané chronologicky od najstaršieho vydania po najnovšie,
- d) odkazy s viacnásobným autorstvom, ktoré majú rovnakého prvého autora, sa tiež radia chronologicky.
- Za 1. údajom (o primárnej zodpovednosti alebo za názvovými údajmi) nasleduje **po čiarke** dátum vydania.
- **Dátum vydania** sa pri tejto metóde **z oblasti vydavateľských údajov vynecháva** s výnimkou príspevkov v seriáloch (tam je dátum vydania súčasťou numerácie):

ŠMIRALA, J., 1978. Renesancia päťtisícročnej akupunktúry. *Zdravie*. 1978, **34**(5), 10-13.

- V bibliografickom odkaze **na normy a zákony** ponechávame rok ako súčasť číselného označenia:

STN ISO 214:1998, *Dokumentácia – Abstrakty (referáty) pre publikácie a dokumentáciu*.

Príklad zoznamu bibliografických odkazov:

ALTMANN, U., 2005. *Die Leistungen der Drucker mit Namen Brandis im Rahmen der Buchgeschichte des 15. Jahrhunderts* [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin SPK [cit. 2012-01-15]. Dostupné na: <http://edoc.hu-berlin.de/dissertationen/altmann-ursula-1974-12-18/PDF/Altmann.pdf>

BORSA, G., 1961. Eine gedruckte Venediger Buchführeranzeige um das Jahr 1476. *Gutenberg-Jahrbuch*. 1961, **36**, 43-48.

CORSTEN, S., 1974. „Johann von Köln“. *Neue Deutsche Biographie* [online]. Bayerische Staatsbibliothek, 1974, **10**, 558 [cit. 2013-02-14]. Dostupné na: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd129032921.html>

FRAZIER, A.K., 2005. *Possible Lives: Authors And Saints In Renaissance Italy*. Columbia University Press. ISBN 0-231-12976-9.

Gesamtkatalog der Wiegendrucke [online], [bez dátumu]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin [cit. 2012-01-15]. Dostupné na: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>

ISO 690-2:1997, *Information and documentation – Bibliographic references – Part 2: Electronic documents or parts thereof*.

ISO 690-2:1997, *Information and documentation – Bibliographic references – Part 2: Electronic documents or parts thereof*.

ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

HAUKE, M.K., 1999. *Buchwerbung in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert* [online]. Nürnberg [cit. 2012-12-13]. Dostupné na: <http://www.opus.ub.uni-erlangen.de/opus/volltexte/2005/130/pdf/Diss%20Gesamt.pdf>

JANZIN, M. a J. GÜNTHER, 1997. *Das Buch vom Buch: 5000 Jahre Buchgeschichte*. 2. Aufl. Hannover: Schlütersche Verlag. ISBN 978-3-87706-515-0.

KIMLIČKA, Š., 1992. Správa o činnosti Spolku slovenských knihovníkov od valného zhromaždenia SSK od marca 1990 do apríla 1992. *Bulletin Spolku slovenských knihovníkov*. 1992, **3**(3), 7-16.

KIMLIČKA, Š., 1992a. Štúdium knihovníctva a vedeckých informácií na FF UK v Bratislave v 90-tych rokoch. *Knižnice a informácie*. 1992, **24**(10), 434-439. ISSN 1210-096X.

STEIN, H., 1887. L'origine champenoise de l'imprimeur Nicolas Jenson. *Bibliothèque de l'École des chartes*. 1887, **48**, 566-579.

WITTMANN, R., 2011. *Geschichte des deutschen Buchhandels*. 3. Auflage. [München]. ISBN 978 3 406 617107.

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

Obr. 4 Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky 1. údaje a dátumu

2.2 TECHNIKA ČÍSELNÝCH ODKAZOV

Technika číselných odkazov umožňuje identifikovať citované dokumenty na základe priradenia vlastného poradového čísla ku každému citovanému titulu. Poradové číslo pre jeden titul je vždy rovnaké a premietne sa do formy citácie, ako aj do štruktúry zoznamu bibliografických odkazov.

Text a citácia
 ..., že psíčkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..." (1 s.7).
 ... Rovnako o tom hovorí aj Seilerová (4).

alebo:
 ..., že psíčkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..." [1 s.7].
 ... Rovnako o tom hovorí aj Seilerová [4].

alebo:
 ..., že psíčkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..."^{1 s.7}.
 ... Rovnako o tom hovorí aj Seilerová⁴.

Zoznam bg. odkazov:
 1. ČAPEK, J. *Rozprávanie o psíčkovi a mačičke: ako spolu gazdovali a ešte o všelijakých iných veciach*. Praha: Cesty, 1998. ISBN 80-7181-183-1.
 2. ...
 3. ...
 4. SEILEROVÁ, B. *Človek vo filozofickej kultúrnej antropológii*. Bratislava: IRIS, 1995.

Obr. 5 Prvky citovania pri použití techniky číselných odkazov

Pre citácie platia takéto zásady:

- Citácia má formu poradového čísla, ktoré vyjadruje, **koľký** v celkovom poradí bol dokument citovaný prvýkrát, a ob-
 sahuje po medzere aj **číslo strany**, ak ide o *citát*. Poradové číslo (citácia) je buď:
 - a) **v okrúhlych** zátvorkách: (2)
 - b) **v hranatých** zátvorkách: [2]
 - c) ako súčasť **horného indexu**:²
- Všetky citácie toho istého dokumentu majú **rovnaké poradové číslo** ako prvá citácia tohto diela.

Bibliografické odkazy nie sú v zozname usporiadané abecedne, ale podľa poradových čísel; odkazy sú odsadené. Dátum vydania ostáva na pôvodnom mieste – v oblasti vydavateľských údajov. Presnejšiu štruktúru demonštruje obr. 6.

2.3 TECHNIKA PRIEBEŽNÝCH POZNÁMOK

Pri technike priebežných poznámok dostáva každá citácia dokumentu poradové číslo priebežne. Na rozdiel od techniky číselných údajov má citácia toho istého dokumentu vždy iné poradové číslo (pozri obr. 7).

Pre citácie platia tieto pravidlá:

- Citácie vyjadrujú priebežné poradové číslo, v akom sa vyskytujú v texte. Majú formu:
 - **horného indexu**,
 - **okrúhlych zátvoriek**,
 - **hranatých zátvoriek**.
- Každá ďalšia citácia **toho istého** dokumentu má **iné poradové číslo** – čísluje sa priebežne.

Bibliografické odkazy sú umiestnené v **poznámkach pod čiarou** s uvedením príslušného poradového čísla citácie:

- Ak je dokument citovaný prvýkrát, v poznámke sa uvedie celý bibliografický odkaz (žiadne úpravy nie sú potrebné). V prípade citátov sa po čiarku uvedie číslo citovanej strany.
- Každá ďalšia citácia toho istého dokumentu má v poznámke buď celý odkaz, alebo len skrátenú formu odkazu v podobe: PRIEZVISKO, **ref.** číslo poznámky, v ktorej je CELÝ bibliografický odkaz na citovaný dokument. **Do poznámky sa doplňuje po čiarku číslo citovanej strany (ak ide o citát).**
- Vzhľadom na to, že v poznámkach sa uvádzajú celé bibliografické odkazy, nie je nutné vytvárať *samostatný* zoznam bibliografických odkazov. Avšak pokiaľ si uvedenie zoznamu vyžaduje typ práce alebo vydavateľ, môže sa uviesť. Napr. vnútorný predpis UK o záverečných prácach (*Vnútorný 2011*) predpisuje Zoznam bibliografických odkazov ako samostatnú a povinnú časť záverečnej práce; podobne aj z hľadiska evidencie publikačnej činnosti je prehľadnejšie, pokiaľ sú citované zdroje uvedené prehľadne a na jednom mieste. V takých prípadoch sú odkazy v zozname usporiadané abecedne. Na rozdiel od techniky 1. údaja a dátumu sa za 1. údaj nekladá dátum vydania, ale ostáva na pôvodnom mieste v oblasti vydavateľských údajov (pozri obr. 8).

1. HAUKE, M.K. *Buchwerbung in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert* [online]. Nürnberg, 1999 [cit. 2012-12-13]. Dostupné na: <http://www.opus.ub.uni-erlangen.de/opus/volltexte/2005/130/pdf/Diss%20Gesamt.pdf>
2. JANZIN, M. a J. GÜNTHER. *Das Buch vom Buch: 5000 Jahre Buchgeschichte*. 2. Aufl. Hannover: Schöningh Verlag, 1997. ISBN 978-3-87706-515-0.
3. ALTMANN, U. *Die Leistungen der Drucker mit Namen Brandis im Rahmen der Buchgeschichte des 15. Jahrhunderts* [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin SPK, 2005 [cit. 2012-01-15]. Dostupné na: <http://edoc.hu-berlin.de/dissertationen/altmann-ursula-1974-12-18/PDF/Altmann.pdf>
4. *Gesamtkatalog der Wiegendrucke* [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin, [bez dátumu] [cit. 2012-01-15]. Dostupné na: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>
5. ISO 690-2:1997, *Information and documentation – Bibliographic references – Part 2: Electronic documents or parts thereof*.
6. KIMLIČKA, Š. Štúdium knihovníctva a vedeckých informácií na FF UK v Bratislave v 90-tych rokoch. *Knížnice a informácie*. 1992, **24**(10), 434-439. ISSN 1210-096X.
7. CORSTEN, S. „Johann von Köln“. *Neue Deutsche Biographie* [online]. Bayerische Staatsbibliothek, 1974, **10**, 558 [cit. 2013-02-14]. Dostupné na: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd129032921.html>
8. WITTMANN, R. *Geschichte des deutschen Buchhandels*. 3. Auflage. [München], 2011. ISBN 978 3 406 617107.
9. *Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)*.
10. BORSA, G. Eine gedruckte Venediger Buchführeranzeige um das Jahr 1476. *Gutenberg-Jahrbuch*. 1961, **36**, 43-48.
11. KIMLIČKA, Š. Správa o činnosti Spolku slovenských knihovníkov od valného zhromaždenia SSK od marca 1990 do apríla 1992. *Bulletin Spolku slovenských knihovníkov*. 1992, **3**(3), 7-16.
12. STEIN, H. L'origine champenoise de l'imprimeur Nicolas Jenson. *Bibliothèque de l'École des chartes*. 1887, **48**, 566-579.
13. ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

Obr. 6 Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky číselných odkazov

Text a citácia

..., že psíčkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..."¹. Rovnako o tom hovorí aj Seilerová². Čapek³ ďalej píše, že... ".....".

alebo

..., že psíčkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..." [1]. Rovnako o tom hovorí aj Seilerová [2]. Čapek [3] ďalej píše, že... ".....".

alebo

..., že psíčkovia a mačičky nemohli robiť všetko tak, ako my, "pretože mali malé, nešikovné labky, a na tých labkách nemali prsty, ako majú ľudia, iba také malé vankúšiky..." (1). Rovnako o tom hovorí aj Seilerová (2). Čapek (3) ďalej píše, že... ".....".

Bibliografické odkazy v poznámkach:

¹ ČAPEK, J. *Rozprávanie o psíčkovi a mačičke: ako spolu gazdovali a ešte o všelijakých iných veciach*. Praha: Cesty, 1998. ISBN 80-7181-183-1, s. 7.

² SEILEROVÁ, B. *Človek vo filozofickej kultúrnej antropológii*. Bratislava: IRIS, 1995.

³ ČAPEK, ref. 1, s. 18.

Zoznam bg. odkazov:

ČAPEK, J. *Rozprávanie o psíčkovi a mačičke: ako spolu gazdovali a ešte o všelijakých iných veciach*. Praha: Cesty, 1998. ISBN 80-7181-183-1.

...

SEILEROVÁ, B. *Človek vo filozofickej kultúrnej antropológii*. Bratislava: IRIS, 1995.

Obr. 7 Prvky citovania pri použití techniky priebežných poznámok

3 Záver

Nové vydanie štandardu ISO 690 (2010) a STN ISO 690 (2012) prezentuje celkom zrozumiteľne a prehľadne aplikovanie jednotlivých techník citovania v citujúcom dokumente. Niektoré oblasti však ostávajú aj v znení noriem nevyriešené. Ide najmä o citácie v prípade techniky 1. údaj a dátumu, kde chýba jednoznačné uvedenie foriem citácií v prípade citovania viacerých diel viacerých autorov, jedného diela v spoluautorstve a pod. Formy týchto citácií je možné len odvodiť od sprievodného textu. Norma vôbec neuvádza formu citácie v prípade, pokiaľ je 1. údajom v bibliografickom odkaze názov dokumentu. Formu, ktorú uvádzame v príspevku: (1. významové slovo z názvu rok) sme logicky odvodili na základe aplikovania ostatných pravidiel. K tejto podobe citácie sa prikláňa aj metodika kurzu pre citovanie na portáli pre informačnú výchovu Knižnice Univerzity Tomáša Baťu v Zlíne (*Jak správne* [bez dátumu]), ktorá však odporúča v citácii uvádzať celý názov dokumentu. Keďže však ide o techniku 1. údaj, navrhujeme názov skrátiť len na jeden údaj: prvé významové slovo z názvu, pričom použijeme aj všetky bezvýznamové slová, ktoré mu predchádzajú, napr. spojky, častice, členy v cudzích jazykoch a pod. Zároveň je dôležité upozorniť na skutočnosť, že **v citácií pri tejto technike nie je medzi 1. údajom a rokom čiarka, ako to odporúčali predošlé vydania normy.**

Napriek existencii štandardov k problematike citovania a odkazovania na použité zdroje dochádza v citačnej praxi k mnohým problémom, ktorých by sa mali autori vyvarovať. Najčastejším prehreškom je tzv. „retrospektívne citovanie“, keď necitujeme súbežne s písaním práce, ale až ex post. Spätné vyhľadanie citovaných dokumentov je v týchto prípadoch ťažké a často vedie k neúmyselnému preberaniu citátov a parafráz bez citovania.

Okrem uvedeného je dôležité si uvedomiť, že literatúru, ktorú sme necitovali, v zozname bibliografických odkazov neuvádzame. Literatúru, ktorú chceme k danej problematike len odporučiť, uvádzame v zozname, ktorý označujeme termínom *Bibliografia*. Ide o usporiadaný zoznam bibliografických záznamov o literatúre, ktorá sa týka predmetu práce, ale ktorá nebola bezprostredne citovaná. Pri zostavovaní bibliografie rešpektujeme štandard na to určený a tým je štandard ISBD (G) (1994) alebo pravidlá AACR (*Anglo* 2003).

ALTMANN, U. *Die Leistungen der Drucker mit Namen Brandis im Rahmen der Buchgeschichte des 15. Jahrhunderts* [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin SPK, 2005 [cit. 2012-01-15]. Dostupné na: <http://edoc.hu-berlin.de/dissertationen/altmann-ursula-1974-12-18/PDF/Altmann.pdf>

BORSA, G. Eine gedruckte Venediger Buchführeranzeige um das Jahr 1476. *Gutenberg-Jahrbuch*. 1961, **36**, 43-48.

CORSTEN, S. „Johann von Köln“. *Neue Deutsche Biographie* [online]. Bayerische Staatsbibliothek, 1974, **10**, 558 [cit. 2013-02-14]. Dostupné na: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd129032921.html>

FRAZIER, A.K. *Possible Lives: Authors And Saints In Renaissance Italy*. Columbia University Press, 2005. ISBN 0-231-12976-9.

Gesamtkatalog der Wiegendrucke [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin, [bez dátumu] [cit. 2012-01-15]. Dostupné na: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>

ISO 690-2:1997, *Information and documentation – Bibliographic references – Part 2: Electronic documents or parts thereof*.

ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

HAUKE, M.K. *Buchwerbung in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert* [online]. Nürnberg, 1999 [cit. 2012-12-13]. Dostupné na: <http://www.opus.ub.uni-erlangen.de/opus/volltexte/2005/130/pdf/Diss%20Gesamt.pdf>

JANZIN, M. a J. GÜNTHER. *Das Buch vom Buch: 5000 Jahre Buchgeschichte*. 2. Aufl. Hannover: Schlütersche Verlag, 1997. ISBN 978-3-87706-515-0.

KIMLIČKA, Š. Správa o činnosti Spolku slovenských knihovníkov od valného zhromaždenia SSK od marca 1990 do apríla 1992. *Bulletin Spolku slovenských knihovníkov*. 1992, **3**(3), 7-16.

KIMLIČKA, Š. Štúdium knihovníctva a vedeckých informácií na FF UK v Bratislave v 90-tych rokoch. *Knižnice a informácie*. 1992, **24**(10), 434-439. ISSN 1210-096X.

LICHNEROVÁ, L. Knižné oznámenia 15. storočia ako nástroj komunikačnej politiky: 1. časť (vydavateľské knižné oznámenia). In: PORIEZOVÁ, M., zost. *Studia Bibliographica Posoniensia*. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2012, s. 23-41. ISBN 978-80-89303-35-9.

STEIN, H. L'origine champenoise de l'imprimeur Nicolas Jenson. *Bibliothèque de l'École des chartes*. 1887, **48**, 566-579.

WITTMANN, R. *Geschichte des deutschen Buchhandels*. 3. Auflage. [München], 2011. ISBN 978 3 406 617107.

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

Obr. 8 Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky priebežných poznámok

Zoznam bibliografických odkazov

Anglo-americké katalogizačné pravidlá, 2003. 2. zrevidované vyd. Martin: Slovenská národná knižnica. ISBN 80-89023-38-X.

ČSN ISO 690:2011, *Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*.

ISBD (G), 1994. Preklad a redakcia slov. vyd. Dušan KATUŠČÁK. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-291-4.

ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

Jak správně citovat a odkazovat na citace v textu, [bez dátumu]. *iva* [online]. Zlín: Knihovna UTB [cit. 2012-01-27]. Dostupné na: http://iva.k.utb.cz/?page_id=34

STN ISO 690:2012, *Informácia a dokumentácia – Návod na tvorbu bibliografických odkazov na informačné pramene a ich citovanie*.

Vnútný predpis č. 7/2011: Smernica rektora Univerzity Komenského v Bratislave o základných náležitostiach záverečných prác, rigorózných prác a habilitačných prác, kontrole ich originality, uchovávaní a sprístupňovaní na Univerzite Komenského v Bratislave [online], 2011. Bratislava: Univerzita Komenského [cit. 2012-01-14]. Dostupné na: http://www.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/subory/legislativa/2011/vp_2011_07_smernica_zaverecne_prace.pdf

Lucia LICHNEROVÁ

lichnerova@fphil.uniba.sk